

Documenten betreffende Brugse Drukkers
Pieter Zoetaert
(° 15.. - † 1610)

Het weinige dat omtrent de Brugse drukker Pieter Zoetaert tot nog toe was bekend, kon men lezen in het boek van A. Visart de Bocarmé, *Recherches sur les imprimeurs brugeois* (Brugge, 1928), blz. 35. Het beslaat nog geen drie regels. Daarin wordt gezegd dat er twee zeer middelmatige drukjes, doch met een zekere historische en literaire waarde, in 1605 en 1609 van de persen gekomen zijn van Pieter Zoetaert, wiens drukkersactiviteit slechts van zeer korte duur schijnt geweest te zijn.

Wellicht was Pieter Zoetaert in 1605 — en ook er vóór en er na — de enige drukker te Brugge en is het om die reden dat de stadsregering hem een jaarlijkse toelage voor het pachten van een huis te Brugge toekende. Deze toelage bedroeg 4 pond 3 schelling 4 denier groot, hetzij 25 gulden. Ze werd voor het eerst in februari 1607 en voor het laatst in februari 1611 uitgekeerd. De schorsing van de stads-toelage was een gevolg van het overlijden van onze drukker, die op 6 januari 1610 in de Sint-Walburgakerk te Brugge werd begraven.

Benevens de twee drukwerkjes van 1605 en 1609, die door Visart de Bocarmé reeds werden vermeld, zijn ons nog negen andere drukken van Pieter Zoetaert bekend. Het oudste dateert van 1603. Het tweede handelt over de toentertijdse heersende epidemie, genaamd de pest, te Brugge. Het zou door Nikolaas Breydel in 1632 opnieuw te Brugge worden gedrukt. Een exemplaar ervan hebben wij niet kunnen vinden. Evenmin is ons een exemplaar onder de handen gekomen van een histo-

rie van de H. Godelieve, die in 1608 of 1609 door Pieter Zoetaert werd gedrukt. Hetzelfde mag gezegd worden van «diversche statuten ende ordonnantiën», die door hem in 1609-1610 voor rekening van de Brugse stadsregering werden gedrukt. Geen enkele van al deze drukken is van een drukkersmerk voorzien en slechts op twee wordt de woonplaats van de drukker aangegeven, namelijk : «op den Burcht». Wellicht zal dat geweest zijn in een van de kleine winkelhuisjes, die tegenaan de Sint-Donaaskerk waren gebouwd en zogoed als uitsluitend door boekhandelaars werden betrokken.

Alhoewel Pieter Zoetaert dus van 1603 af als drukker te Brugge bedrijvig was, toch was hij toen nog geen poorter van de stad. Dat is hij pas op 19 juli 1608 geworden. Voordien was hij onderhorige van de heerlijkheid van Maldegem, waarvan hij bij akte van 18 september 1607 vervreemde.

In onze Inventaris van het archief van het gilde van de librariërs te Brugge hebben wij laten opmerken dat het tijdstip waarop de drukkers te Brugge verplicht werden tot het librariërs-gilde toe te treden onbekend was¹. Het geval Pieter Zoetaert toont duidelijk aan dat nog in het eerste decennium van de 17e eeuw de drukkers te Brugge hun beroep mochten uitoefenen zonder vooraf het poorterschap van de stad te hebben verworven en vrij waren van enige corporatieve banden. Dat neemt niet weg, dat van in de 15e eeuw de Brugse drukkers — of was het omwille van aanverwante activiteiten — in de regel lid waren

1. A. Schouteet, *Inventaris van het archief van het voormalige gild van de librariërs en van de vereniging van schoolmeesters te Brugge*, in *Handelingen van het Genootschap «Société d'Emulation» te Brugge*, dl. C (1963), blz. 234.

van het librariërs-gilde. Of dit ook met Pieter Zoetaert het geval is geweest, kon niet uitgemaakt worden daar er geen gildeboeken of gilderekeningen van de librariërs voor de jaren 1555-1616 zijn bewaard gebleven².

A. SCHOUTEET

DOCUMENTEN

1

1608 juli 19. — *De drukker Pieter Zoetaert, zoon van Adriaan, wordt als poorter van de stad Brugge opgenomen.*

Poorters ende poortressen ontfanghen binnen den jaere gheëyndicht den anderen dagh van septembre 1608 :

... Pieter Zoetaert, filius Adriaen, vervremt van syn laetscip van Maldegem.

Poorterboek van de stad Brugge over de jaren 1588-1794, fol.3

Sabbato 19 julii 1608, omnibus presentibus.

Pietre Zoetaert, filius Adriaen, prentere van zyn styl, vervremt van zyn laetscip ter heirlicheide ende ambochte van Maldegem, per acte 18 septembre 1607, bedeegh poortre, doende den eedt.

Ferieboek van de stadthesauriers over de jaren 1585-1609, fol. 287.

2

1610 januari 6. — *Aantekening betreffende de begrafenis van Pieter Zoetaert in de Sint-Walburgakerk te Brugge.*

1610 januarius. — In die Epiphanie is begraven Pieter Zoetaert met alve dienst, voor pastorael recht met visitatie ende administratie der H. Sacramenten, al tsamen : XV s. gr.

Brugge, stadhuis, bureau van de burgerlijke stand, register van geboorten, huwelijken en overlijdens van de Sint-Walburgaparochie nr. 4 over de jaren 1605-1631.

2. Id., t.a.p.

1606-1611. — *Posten uit de rekeningen van de stad Brugge betreffende uitgaven aan de drukker Pieter Zoetaert.*

Pieter Soetaert, boucdrukere, van XXV guldens tsjaers in gratuityt tot zyn huushuere, over 't jaer verschenen sporcle 1607 : IIII ib. III s. IIII gr.

Stadsrekening over het dienstjaar 1606-1607, fol. 41, nr. 1.³

Pieter Zoetaert, boucdrukere, van XXV guldens tsjaers hem ghejont tot secourse van zyn huusheure, over lesten sporcle 1609 : IIII lb. III s. IIII gr.

Idem over het dienstjaar 1607-1608, fol. 42 v., nr. 6.

Pieter Zoetaert, boucdrukere, van XXV guldens tsjaers hem ghejont tot secourse van zyn huusheure, over lesten sporcle 1609 : IIII lb. III s. IIII gr.

Idem over het dienstjaar 1608-1609, fol. 42, nr. 7.

Pieter Soetaert, drukere, voor het uitgheven van de historie van St. Godeliefve met dedicatie an de wet : VIII lb. VI s. VIII gr.

Idem over het dienstjaar 1608-1609, fol. 44, nr. 5.

Pieter Zoetaert, boucdrukere tot secours van zyn huusheure over 't jaer latsten sporcle 1610 : IIII lb. III s. IIII gr.

Idem over het dienstjaar 1609-1610, fol. 44, nr. 10.

Anthuensis Janssens ende Pieter Soetaert, drukkers, voor het drucken van diversche statuten ende ordonnantien metgaders van de vrydom van de twee Bruggemarcten : IIII lb. VI s. VIII gr.

Idem over het dienstjaar 1609-1610, fol. 26 v., nr. 10.

Pieter Zoetaert, boucdrukere, tot secours van zyn huusheure van een jaer sporcle XVIIe elfve voor 't laste midts zyn overlyden : IIII lb. III s. IIII d. gr.

Idem over het dienstjaar 1610-1611, fol. 42, nr. 1.

3. Begin en einde van deze en volgende rekeningen is 2 september ; de hier gepubliceerde teksten komen telkens voor onder de rubriek : «Utgheven van ghemeene zaken» behalve de post uit de rekening 1609-1610, fol. 38 v. die voorkomt onder de rubriek : «Van allerande wercken».

DRUKKEN

1. Cort en warachtich verhael van twee schoone victorien in Hung-heryen tegen den grooten Turc.

Brugghe, Soetaert, 1603, pet. in-8°.

Aldus vermeld in : *Catalogue des livres, manuscrits et documents originaux, formant la bibliothèque de feu Mr. Charles-Louis Carton, Gent (1866), blz. 194, nr. 2848.*

2. Advertissement, trauwe waarschuwinghe ende instructie, welcke burghmeesters, schepenen ende raedt der stede van Brugghe by rade ende advise van medecijs, doen ende geven aen alle poorter en ende in-woonderen der selver stede, sonderlinghe aen alle jonghe aen-komende pest-meesters, hoe sy hun in het cureeren van de jeghenwoordelijck regneerende pestilentsche cortse, mitsgaders eenige voorneemste symptomen ofte toevallen der selver, als daer zijn de botse ende de cole, voortaan sullen hebben te regieren ende te ghedraghen.

Te Brugghe, eerst gheprent by Pieter Soetaert in 't jaer 1604. Nu herdrukt by Nicolaes Breydel in het jaer Ons Heeren 1632.

In 8°, 29 ongen. blz.

Exemplaar Brugge, Stadsbibliotheek, S / 287.

3. Encomiastica ordinibus Flandriae universim et singillatim consecrata.

Bruges. P. Soutaert 1604, in 4°, 30 ff. non chiffrés.

Aldus vermeld in *Biographie nationale*, IX, p. 635.

4. Praeloquia encomisstica, ad ord. Flandriae.

Brugis, typis Soetaert, anno 1604.

Aldus vermeld bij F. Sweertius, *Athenae Belgicae*, Antwerpen, 1528, blz. 382. — Is waarschijnlijk hetzelfde als voorgaand nr.

5. Iudicium panegyricum quadrimembris pop. Flandriae : quo laudum genere potissimum praestet Flandria ; militia ? politica ? opibus ? religione ? actiones duae.

Brugis Fland. apud Petrum Soetaert, anno CD.DC.V.

In 4°, 96 ongen. blz. — Vidit & approbavit Arnoldus a Mechlinia S.Th. Lic. & archidiaconus Brug.

Exemplaar Brugge, Stadsbibliotheek, 2/647.

6. Den gheestelicken schadt van devotien. Verciert met veelderhande oude ende nieuwe gheestelicke liedekens. Voor alle men-

schen om met recreatie alle droefheyt ende zwaermoedighe sinnen te verlichten.

Tot Brugghe, by Pieter Soetaert op den Burcht vint mense te coopen anno M.DC.VII.

In 8°,... gen. blz. plus vooraan 4 ongen. blz. — Imprimi poterit sine offensione. P. Arn. van Mechelen, S.Th. Lic. Archid, Brugens.

Exemplaar, incompleet, Brugge, Stadsbibliotheek, S/287.

7. Den troost der sielen int vaghevier : dat is maniere om heur daer uut te helpen. Ghemaect door Heer Corn. Colombanus Vrancx.

Men vintse te coop tot Brugghe by Pieter Soetaert op den Burcht Anno 1607.

In 8°, 375 gen. blz. + vooraan 4 en achteraan 1 ongen. blz.

Aldus vermeld in *Bibliotheca Belgica*, V, 268 en in *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, II (1902), blz. 298.

8. Modus confessionis generalis rite instituendae ex Francisco Aria.

Brugis, apud Petrum Soetardt, 1618 (sic).

Aldus vermeld in C. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, VIII (Brussel-Parijs, 1898), blz. 1514.

9. Paulus paus van Roomen, den vijftsen van dien naem. Alle christen gheloovigen die dese tegenwoordighe brieven sullen sien saluyt ende die apostolische benedictie...

Brugis Fland. ex officina Petri Soetaert.

In plano. — Aflaatbrief voor de onderwijzers, de leerlingen en hun ouders alsmede voor de ijveraars van het catechismusonderricht.

Exemplaar : Brugge, Rijksarchief, Jezuïeten, nr. 1711.

10. Ce que s'ensuit at esté publié à la bretesque de la ville de Bruges avec le son de la cloche accoustumée, le XVII d'Aougst 1609.

A Bruges, chez Pierre Soetaert.

In plano. — Verordening van de magistraat van Brugge betreffende de wolstapel in deze stad.

Eigen verzameling.

11. Het prieel der gheestelycke melodie : inhoudende veel schoone leysenen ende gheestelicke liedekens van diveersche devote materiën

ende op de principale hoochtijden des jaers dienende.

Tot Brugge, ghedruct by Pieter Soetaert. M.DC.IX.

8°, ff. 8, pp. 305 et 7 non chiffrés.

Aldus vermeld in C. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, IX (Parijs-Brussel, 1900), blz. 1253, en in *Bibliotheca Belgica*, p. 32.

12. Apologie catholique pour un certain sonnet, attribué au R. Pere Cotton.

A Bruges, chez Pierre Soetaert, anno M.DC.IX.

In 8°, 47 ongen. blz. — Imprimatur d.d. 30 sept. 1609 door S. Quynckerus.

Exemplaar Brugge, Stadsbibliotheek, 2/645.

